

PROTESTANTSKÁ FRANCIE

La France protestante. Histoire et lieux de mémoire. (Sous la direction de Henri Dubief et Jaques Poujol.) Editeur Max Chaleil, Montpellier, 1992, 444 stran.

Kniha o protestantské Francii (v historii dotážené až do současnosti) a o jejích památných místech má zvláštní a pro své poslání charakteristický důvod vzniku. Není dílem jednotlivce, ale celého okruhu spolupracovníků vedených *Henri Dubiefem* a *Jaques Poujolem*. Podnět k ní dala v roce 1986 reprezentantka periodika *Réformé* na první konferenci francouzských protestantských muzeí, kterou inicioval Evangelizační odbor Reformované církve ve Francii (*Commission générale d'évangélisation de l'Église Réformée de France*) v kooperaci s Historickou společností francouzského protestantismu (*Société de l'histoire du protestantisme français*). Při této příležitosti vyjádřili účastníci přání nejen dále pokračovat v započatých rozhovorech, ale také dát reformované církvi a zejména katechetům do rukou alespoň brožuru, která by přehledně připomínala dědictví francouzského protestantismu, ve snaze čelit úpadku historického povědomí. Dalším krokem bylo uvědomění, že pouhá brožura nestačí tak náročnému poslání; navíc je třeba myslet nikoli pouze na církevní společenství, ale také na širší veřejnost ve Francii. Z tohoto poznání vznikla publikace *Protestantská*

Francie jako přehled dějin francouzského protestantismu a současně jako průvodce po památkách této historie v zemi. Její zpracování trvalo šest let a podílela se na něm v obou oddílech řada autorů.

První část, týkající se dějinného vývoje, nazvaná *Pět století historie francouzského protestantismu* a redigovaná *Henri Dubiefem*, začíná 16. stoletím. Dělí se na pět úseků v podstatě odpovídajících jednotlivým stoletím. Vychází se přitom z odborného zájmu autorů i ze snahy o přehlednost pro čtenáře. Koordinátor H. Dubief však právem připomíná, že je možná a pravděpodobně výraznější ještě jiná periodizace, daná skutečným vývojem francouzského protestantismu.

Základní epochou je v tomto pohledu počátek reformace jako vyvrcholení duchovní krize pozdního středověku a její formace ve Francii v rozhodující podobě kalvinismu. V této souvislosti je třeba poznamenat, že publikace se záměrně podrobněji nezabývá dějinami v Alsasku a vůbec na tomto území na východě země, jehož vývoj byl po staletí těsně propojen se střední Evropou a jeho politické začlenění podléhalo až téměř do současnosti mnoha změnám. Ve Francii potom

edikt nantský roku 1598 zakončil kruté počáteční období náboženských válek (včetně vraždění protestantů v bartolomějské noci roku 1572). V tomto období relativní svobody a pokoje došlo k rozvoji a prohloubení francouzského protestantismu. To ovšem netrvalo dlouho. Omezování hugenotů se postupně množila, nejvýrazněji a již hrozivě za vlády Ludvíka XIV. Tehdy došlo k osudnému dějinnému zvratu v revokaci ediktu nantského v roce 1685. Legální protestantismus přestal tím okamžikem existovat.

Další období až do roku 1715 bylo obdobím přechodným. V ilegalitě žila sice skrytá církev, ale bez církevních struktur a organizace minulosti.

Teprve v roce 1715 došlo, samozřejmě stále v utajení, k vybudování a rekonstrukci církevní organizace. V této fázi mluvíme o tzv. *Církvi pouště*, *Církvi pod křížem*, která je dále pronásledována, často s velkou brutalitou, navazuje však organizačně na minulý vývoj. Ve svém vnitřním profilu je ovšem již silně ovlivněna osvícenstvím.

Období ‚Církev pouště‘ trvá až do francouzské revoluce, kdy je přerušeno znovu přechodným obdobím, samozřejmě tentokrát poněkud odlišného rázu. Francouzská revoluce přinesla totiž konečně protestantům svobodu, zároveň však, zejména ve svých pozdějších fázích, se stavěla negativně ke křesťanství

vůbec. Tím se zbytky francouzských protestantů ocitly ve zvláštní situaci: Mezi římskokatolickými křesťany, kteří je chtěli systematicky zlikvidovat a revolučními nekřesťany, kteří jim umožnili existenci v relativní svobodě. Napoleonská Francie jim pak umožnila život v legalitě, ale současně ve vnitřním odcizení vlastní identity.

Po roce 1815 započalo páté období francouzského protestantismu, poznamenané někdy výraznou diskusí mezi teologickým liberalismem a probuzeneckými tendencemi, ve 20. století pak též vlivem Barthovy teologie a ekumenickými výhledy.

Příznačné je konstatování, že školní výuka (pouze na nižším stupni) poskytuje mladým Francouzům informaci o dějinách francouzského protestantismu jen v tomto rozsahu: Náboženské války 16. století, edikt nantský, potom pronásledování za Ludvíka XIV. Ještě poznámka v souvislosti s obdobím konzulátu po francouzské revoluci a pak již nic více.

Druhá, rozsáhlejší část knihy, redigovaná *Jaques Poujolem* je věnována památným místům reformace ve Francii. Vznikala ve spolupráci s autory lokálních monografií. Poutavě a podrobně líčí specifické poselství protestantských muzeí a památníků i regionálních dějin. Přehled začíná v hlavním městě; z Paříže postupuje k severu a potom ve směru hodinových ručiček pro-

chází jednotlivými kraji Francie až znovu na sever k Normandii. V tomto přehledu již nechybí ani území na východě země včetně Alsaska. Podrobnější pozornost se ovšem věnuje také tradičnímu historickému centru francouzského protestantismu v Cevenách.

Knihy o protestantské Francii není pro českého čtenáře pouze zajímavá, je i podnětná. Historie *české reformace* je ještě o jedno století delší, na podobnou publikaci však zatím stále čeká.

Eva Melmuková

KOMPENDIUM KATECHETIKY

Kišš, Igor: Výchova ku křesťanské dospelosti. (Kompendium katechetiky.) Bratislava 1994.

Docent Igor Kišš, pověřený na Evangelické bohoslovecké fakultě Univerzity Komenského v Bratislavě výukou sociální teologie a katechetiky, připravil svým studentům i širší veřejnosti přehledné uvedení do katechetické problematiky. Zpracoval do ní i zkušenosti svých mladších a starších kolegů z katechetické praxe.

Ve shodě s tradicemi své církve považuje Kišš za východisko katechetické práce křest. I když předpokládá, že postupující sekularizace povede k rostoucímu počtu dospělých uchazečů o křest, což obnoví formu katechumenátu prebaptismálního (146), přece za standardní považuje dosud křest v dětském věku a odtud odvozuje závazek křesťanské výchovy v rodině i v církvi. V rozhovoru s dosavadním bádáním pak definuje duchovně náboženské (24–35) a nábožensko-pedagogické (35–43) cíle katecheze. Všimá si

etap vývoje dětské psychiky a náboženského vnímání dětí (43–56), jakož i vnějších a vnitřních předpokladů služby katechetovy (56–70). Formy a struktury náboženské výchovy a výuky v rodině a v církvi jsou předmětem jeho zkoumání v rozsáhlé kapitole třetí (70–124), metodice a didaktice je věnována kapitola čtvrtá (125–144). Závěrečné pasáže jsou věnovány katechezi dospělých (145–164).

Titul Kiššova kompendia s dostatečnou jasností vyjadřuje, jak autor rozumí smyslu a cíli katechetického procesu: Je to proces rozsáhlý a členitý, neomezený jen na složku výukovou, který napomáhá zrání osobní víry k ‚dospělosti‘, k vědomému přivlastnění milosti křtu a jejímu osvědčení v životě. Život víry není křivolaký pohyb od okamžiku k okamžiku, jednou dole, jednou nahoře, nýbrž je to růst, cesta k samostatnosti. „Úlohou katecheze je